

بررسی جرم مالی و دولتی اختلاس از دیدگاه حقوق جزا

ساسان احمدی، دانشجوی کارشناسی ارشد حقوق جزا و جرم شناسی، دانشگاه آزاد اسلامی اراک، msadatnjad9494@gmail.com
شهرام شایق، دانشجوی کارشناسی ارشد حقوق جزا و جرم شناسی، دانشگاه آزاد اسلامی اراک، msadatnjad9494@gmail.com

چکیده

فساد مالی همزاد با تشکیل حکومت در جامعه مطرح بوده است؛ یعنی از زمان پیدایش حکومت و دولت و برپایی تشکیلات اداری و نهادهای عمومی، سوءاستفاده از اختیارات و مفاسد مالی نیز شکل گرفته و همواره برای جامعه و عموم مردم تهدیدی جدی بوده و هست. فساد مالی، پدیده‌ای پیچیده، چند بُعدی و دارای علل و آثار چندگانه است که در اوضاع مختلف، نقش و نمودهای متفاوتی می‌یابد. مبارزه با فساد مالی در دستگاه‌ها اداری از دیرباز مورد توجه دولت‌ها و قانونگذاران بوده که برای حفظ اعتماد عمومی نسبت به خدمات اداری و نیز رعایت سلامت در ارائه این خدمات، رفتارهای خاصی مانند ارتشاء و اختلاس را به عنوان فساد اداری شناخته و جرم‌انگاری نموده است. بنابراین هدف از انجام پژوهش حاضر بررسی جرم مالی و دولتی اختلاس از دیدگاه حقوق جزا با استفاده از روش توصیفی- کاربردی می‌باشد. اطلاعات جمع‌آوری شده از طریق مطالعات کتابخانه‌ای- اینترنتی صورت گرفته است. نتایج به دست آمده حاکی از آن است که عملیات مبارزه با فساد مالی و مصادیق آن، کار گروهی است، و راهبردهای ویژه مبارزه با آن فقط در صورتی با کامیابی همراه خواهد بود که به شکل جامع، قاعده‌مند و سازمان یافته اجرا شوند و مشارکت همه نهادها را به همراه داشته باشد.

کلیدواژگان: اختلاس - حقوق جزا - جرم - کارمند

۱- مقدمه

شخصی که در یک دستگاه، ارگان یا سازمان مشغول به کار است، چه در بخش خصوصی و چه در بخش دولتی کارمند نامیده می‌شود. بخش عظیمی از سرمایه‌ها و اموال موجود در یک کشور در اختیار کارمندان دولت قرار می‌گیرد. این دسته از اموال و سرمایه‌ها را خطرات زیادی مورد تهدید قرار می‌دهد و همواره احتمال می‌رود که اموال دولت یا اشخاص که به حسب وظیفه به کارمند دولت سپرده شده است به نوعی مورد استفاده غیر قانونی واقع شود و بر خلاف هدف مورد نظر از آن بهره‌برداری شخصی شود و یا این که آن را به نفع خود یا دیگری تصاحب نماید. حکومت‌ها و دولت‌ها، از قرن‌ها پیش با مشکل سوء استفاده کارکنان و کارگزاران دولتی روبرو بوده‌اند و در متون باستانی نیز اشارات متعددی به این پدیده شده است که نشان می‌دهد، حکومت‌ها همیشه نگران سوءاستفاده شخصی صاحب منصبان و

کارگزاران دولتی از موقعیت و امتیاز شغلی خود بوده‌اند. یکی از بارزترین مشکلات و معضلات جهان بالاخص کشورهای جهان سوم و کشورهای در حال توسعه، تخلفات و جرایم کارکنان دولت و سوء استفاده‌های مالی آنها از اموال سپرده شده به آنها می‌باشد. اختلاس اموال عمومی، همزاد با تشکیل حکومت مطرح بوده و قدمتی به اندازه خود دولت‌ها دارد. اختلاس از جمله تعديات کارمندان و کارکنان دولت و مؤسسات و شرکت‌های دولتی و وابسته به دولت و یا سایر مأموران به خدمات عمومی است که به اموال متعلق به دولت یا اشخاص دیگر، صورت می‌گیرد و همواره به عنوان تهدیدی جدی علیه دولت و ملت قلمداد می‌گردد (رضا بژکول، ۱۳۹۳). لذا به منظور جلوگیری از سوء استفاده‌های کارمندان دولت از سرمایه و اموال موجود در اختیار آنها و تضمین هر چه بیشتر منافع دولت و ملت، قانونگذار در صدد حمایت کیفری از این دسته از اموال و سرمایه‌ها بر آمده است و کسانی را که متولی امور اجتماعی بوده و امکانات و دارایی‌های عمومی در اختیار آنهاست از دخل و تصرف برخلاف موازین قانونی و استفاده شخصی یا تصاحب آنها به نفع خود یا دیگری ممنوع کرده است. این حمایت کیفری تحت عناوین مختلفی در قانون آمده است که از جمله مهمترین آنها «جرم اختلاس» می‌باشد. لذا هدف از مقاله حاضر بررسی جرم مالی و دولتی اختلاس از دیدگاه حقوق جزا می‌باشد. به استناد احکام و مستندات قانونی، کارمند در یک دستگاه اداری و اجرایی، تکالیف، صلاحیت‌ها و وظایفی بر عهده دارد و موظف است که تکالیف و وظایف قانونی خود را چه از نظر تکالیف فردی و چه از نظر تکالیف جمعی و گروهی، به درستی و به نحو احسن انجام دهد (ابراهیم موسی‌زاده، ۱۳۹۴). یکی از مهم‌ترین ابعاد جامعه فعلی، توجه به نظام اداری- اقتصادی است. تزلزل در سیستم اداری- اقتصادی قادر است تا اساس یک نظام را فلج کند. از جمله چالش‌های پیش روی نظام‌ها برخورد با مجموعه فعالیت‌های مختل‌کننده این بخش از نظام است بخشی از این فعالیت‌ها به صورت عمل مجرمانه نمود پیدا می‌کند. از جمله این جرایم که وجودش منجر به پیدایش فساد اقتصادی به خصوص در سیستم اداری کشور می‌شود (اختلاس) است. اختلاس، ارتشاء، تصرف غیرقانونی تدلیس و کلاهبرداری از دولت عناوین بزرگ و حائز اهمیت حقوق جزاست که علیرغم مصادیق فراوان خود به لحاظ نقش و